

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

ผลการศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่ป่าอนุรักษ์พันธุ์กรรมพีชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นระยะเวลา 36 เดือน (เดือนตุลาคม 2557-กันยายน 2560) โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาของชุดอากาศคุณสุข และพงษ์ชัย ดำรงโรจน์วัฒนา (2558) และศึกษาเพิ่มเติมอีก 2 ปี พบนกทั้งสิ้น 32 วงศ์ 55 สกุล 74 ชนิด จำแนกเป็นนกประจำถิ่นจำนวน 52 ชนิด (70.27%) นกอพยพ 18 ชนิด (24.32%) เช่น นกเงี้ยวบึงใหญ่ นกเขนน้อยไซบีเรีย นกจับแมลงคอแดง เป็นต้น โดยนกอพยพเริ่มเข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าตั้งแต่เดือนกันยายน และบางชนิดใช้ประโยชน์ต่อเนื่องนานถึงเดือนพฤษภาคม นกอพยพผ่าน จำนวน 3 ชนิด (4.05%) ได้แก่ นกกระจิ๊ดหัวมรกต นกจับแมลงตะโพกเหลือง และนกอีเสือลายเสือ จัดเป็นนกอพยพมาทำรังวางไข่ 1 ชนิด (1.35%) ได้แก่ นกแก้วแล้วธรรมชาติ ซึ่งจากจุดสำรวจทั้ง 13 จุด พบว่าบางจุดมีความคล้ายคลึงค่อนข้างสูง (มีค่าดัชนีความคล้ายคลึงมากกว่า 0.8 เช่น บริเวณย่อยที่ 7, 9, 11, 12 และ 13) แต่ไม่มีบริเวณใดที่พบนกได้เหมือนกันทุกชนิด

พื้นที่ป่าแห่งนี้แม้ว่าจะมีขนาดไม่ใหญ่นัก แต่กล่าวได้ว่ามีความหลากหลายของนกสูงเมื่อเทียบกับพื้นที่ที่มีลักษณะและขนาดใกล้เคียงกัน ทั้งยังมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของนกที่สำคัญ โดยพบนกยางลายเสือซึ่งจัดอยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened species) ตามเอกสาร Thailand Red Data: Birds โดยพบนกวัยอ่อนในปีแรกของการศึกษาและพบนกตัวเต็มวัยตลอด 2 ปี ที่ศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังพบนกอพยพมาสร้างรังวางไข่ 1 ชนิด ได้แก่ นกแก้วแล้วธรรมชาติ ซึ่งพบว่านกมาใช้ประโยชน์พื้นที่ตลอด 3 ปี เช่นเดียวกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงบริเวณที่ใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจเกิดการการรบกวนในบริเวณย่อยในแต่ละปี

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของชนิดและจำนวนนก พบว่าปีที่ 2 สามารถพบชนิดนกได้เพิ่มขึ้นจากปีแรกที่ศึกษา แต่จำนวนไม่มากนัก แต่จำนวนครั้งที่พบนกพบว่าลดลง และลดลงอย่างเห็นได้ชัดในปีที่ 3 ของการศึกษา ซึ่งอาจเกิดจากการรบกวนของมนุษย์ โดยเฉพาะการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ทางทิศเหนือและทิศใต้ ซึ่งมีรถบรรทุก รถยนต์และรถจักรยานยนต์ ขับไป-มา ส่งเสียงดัง โดยเฉพาะช่วงต้นของการศึกษาปีที่ 3 อีกทั้งมีการสร้างถนนคอนกรีตแทนที่ถนนลูกรัง ตลอดจนมีการก่อสร้างศาลาลอยน้ำบริเวณใกล้บ้านพอเพียง แต่อย่างไรก็ตาม ควรมีการติดตามศึกษาผลกระทบของการก่อสร้างต่อสังคมนกอย่างเนื่องเพื่อยืนยันว่าการเปลี่ยนแปลงชนิดและจำนวนครั้งที่พบนกนี้เกิดจากการก่อสร้างจริงหรือไม่ หรือเกิดจากปัจจัยอื่น

ทั้งนี้ หากพิจารณาในด้านความหลากหลายชนิดของนก สรุปได้ว่าบริเวณย่อยที่ 5, 6, 7 และ 8 มีความหลากหลายชนิดสูงกว่าบริเวณอื่น ทั้งยังสามารถพบนกได้บ่อยครั้งกว่า ซึ่งบริเวณดังกล่าวนี้ พิจารณาได้ว่าเป็นบริเวณป่าชั้นใน (core area) ซึ่งได้รับผลกระทบจากการรบกวนตามชายขอบต่ำกว่า จึงควรมีการอนุรักษ์บริเวณนี้เป็นพิเศษ เพื่อประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์พันธุ์กรรมนก

5.2 การใช้พื้นที่ป่าเป็นพื้นที่เรียนรู้เกี่ยวกับนก

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างต่อเนือง พบว่าป่าปกปักฯ แห่งนี้มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านชีววิทยาและนิเวศวิทยาของนก ทั้งนี้ หากระยะเวลาที่มีจำกัด ผู้สอนสามารถแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยและศึกษาความหลากหลายชนิดนกในบริเวณย่อยที่ 1, 6, 7 และ 8 เนื่องจากพบนกได้หลากหลายชนิด ประกอบกับบริเวณย่อยที่ 6-8 อยู่ใกล้กัน จึงช่วยประหยัดเวลา แต่หากมีเวลามากเพียงพอ สามารถให้นักศึกษาเดินสำรวจจนผ่านเส้นทางศึกษาตลอดเส้นทางศึกษาเป็นวงรอบพื้นที่ (แต่ควรหลีกเลี่ยงบริเวณย่อยที่ 9 และ 10 เนื่องจากมีสุนัขส่งเสียงเห่าดังรบกวน) จะทำให้เห็นสภาพพื้นที่ที่นกใช้ประโยชน์ต่างกันได้มากขึ้น นำไปสู่ความเข้าใจธรรมชาติมากขึ้น สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการใช้พื้นที่ศึกษาเพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับนกนั้น จากผลการศึกษาต่อเนื่อง 3 ปี แสดงให้เห็นว่าสามารถใช้พื้นที่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม เนื่องจากพบนกอพยพเข้ามาใช้พื้นที่ป่ามากกว่าช่วงเวลาอื่น และสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับนกประจำถิ่นได้ในช่วงเวลาเดียวกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษาวิจัย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

ด้านการศึกษาการเปลี่ยนแปลงหรือพลวัตของสังคมนกในระยะยาว เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะผลกระทบจากการก่อสร้างอาคาร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพืชอาหารในรอบปี ต่อชีววิทยาและนิเวศวิทยาสิ่งมีชีวิต จึงน่าสนใจในการติดตามระยะยาวตามมาตรฐานเวลาทางนิเวศวิทยา

ด้านพฤติกรรมของนกบางชนิด โดยเฉพาะนกหายากในพื้นที่ เช่น นกยางลายเสือ นกจับแมลงจุกดำ นกแก้วแล้วธรรมดา เป็นต้น ซึ่งนกเหล่านี้ใช้พื้นที่ป่าในการสร้างรังวางไข่ จึงควรศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ การหาอาหารและการสร้างรังวางไข่ของนก เพื่อให้ได้ข้อมูลทางชีววิทยาสำหรับการวางแผนอนุรักษ์ที่ถูกต้องเหมาะสม

2. ด้านการจัดการพื้นที่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการจัดการพื้นที่ ดังนี้

ควรมีการปลูกพืชอาหารนก เช่น ไทร มะเดื่อ ตะขบ เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งอาหารของนกชนิดต่าง ๆ และช่วยดึงดูดนกจากบริเวณใกล้เคียงให้เข้ามาใช้ประโยชน์ ซึ่งจะช่วยให้ไม่เกิดการผสมเลือดชิด (inbreeding) ในประชากรที่อาศัยในพื้นที่ขนาดเล็ก

ควรระมัดระวังเรื่องการใช้เสียงดังในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากเป็นการรบกวนนกและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และหากมีผู้ควบคุม ควรให้ผู้ควบคุมแนะนำเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้สถานที่